Fundacja „Drabina Rozwoju”
ul. Chmielna 2 lok.31, 00-020 Warszawa
www.drabina.org
Adres do korespondencji:
ul. Ratuszowa 11, 03-450 Warszawa

Tytuł lekcji: Tajemny Kod Ortografii: Dlaczego „ó” wymienia się na „o”, a „rz” na „r”?
Czas trwania: 45 minut

Cele lekcji:

Uczeń będzie wiedział:

- Czym jest wymiana głosek (alternacja) w języku polskim.
- Jaka jest podstawowa zasada pisowni „ó” wymiennego (wymiana na „o”).
- Jaka jest podstawowa zasada pisowni „rz” wymiennego (wymiana na „r”).
- Po jakich spółgłoskach najczęściej piszemy „rz”.
- Na jaką głoskę może wymieniać się „ż”.

Co się zmieni po lekcji (Uczeń będzie potrafił):

- Zastosować w praktyce zasadę wymiany „ó” na „o” przy pisaniu wyrazów.
- Wykorzystać zasadę wymiany „rz” na „r” do uzasadnienia pisowni.
- Rozpoznać spółgłoski, po których najczęściej występuje „rz”.
- Podejmować świadome decyzje ortograficzne, stając się „detektywem słownym”.

Metody i techniki nauczania:

- Oglądowa: pokaz animacji, praca z kartą pracy.
- Słowna: rozmowa kierowana, pogadanka, burza mózgów.
- Praktyczna: ćwiczenia ortograficzne, praca z kartą pracy.
- Aktywizująca: zabawa ruchowa „Przyjaciele RZ”.

Uzupełniające środki dydaktyczne:

- Projektor i ekran do wyświetlenia animacji
- Karty pracy (Załączniki 1-3).
- Tablica lub flipchart.
- Kredki lub flamastry.

Projekt: **„Odkrywcza klasa - świat w zasięgu ręki”** - interaktywne pomoce dydaktyczne oraz materiały o charakterze edukacyjnym dla klas 1-3 w zakresie nauk przyrodniczych, ścisłych oraz astronomii i astronautyki
realizowany przez Fundację „Drabina Rozwoju”
Zadanie finansowane ze środków Ministra Edukacji w ramach programu pn. „Odkrywcy”
Minister Edukacji

Fundacja „Drabina Rozwoju”
ul. Chmielna 2 lok.31, 00-020 Warszawa
www.drabina.org
Adres do korespondencji:
ul. Ratuszowa 11, 03-450 Warszawa

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie do tematu - Wyświetlenie animacji

N: Nauczyciel wita uczniów i rozpoczyna lekcję od zagadki.

N: Czy zdarzyło Wam się kiedyś pisać opowiadanie i nagle zatrzymać ołówek, bo nie wiedzieliście, czy w słowie „góra” powinno być „ó” czy „u”? Albo czy w słowie „morze” piszemy „rz” czy „ż”?

U: Uczniowie dzielą się swoimi doświadczeniami i wątpliwościami ortograficznymi.

N: *Polski alfabet lubi zastawiać na nas takie pułapki. Ale mam dla Was dobrą wiadomość! Istnieje tajny kod, który pomoże nam te zagadki rozwiązać. Obejrzymy teraz krótki film, który zdradzi nam pierwszą część tego kodu.*

N: Nauczyciel wyświetla uczniom animację

2. Omówienie animacji - Detektywi „Ó” i „U”

N: Po zakończonej projekcji (lub jej pierwszej części) nauczyciel inicjuje rozmowę.

N: Jaki jest pierwszy tajny kod, który pomoże nam odróżnić „ó” od „u”?

U: Uczniowie, przypominając sobie animację, odpowiadają, że „ó” wymienia się na „o”.

N: *Dokładnie! Jaki przykład pamiętacie z filmu?*

U: *„Lód”, bo w zamrażarce mamy „lody”! I „stół”, bo jabłko leży na „stole”!*

N: Nauczyciel zapisuje te przykłady na tablicy, rysując strzałki:

lód <-> lody

stół <-> stole

N: *To jest właśnie nasz znak! Jeśli „ó” wymienia się na „o”, zawsze piszemy „ó” z kreską. A co z literą „u”?*

U: *„U” jest uparte i się nie wymienia!* [5] *Trzeba zapamiętać, np. „bułka” lub „rura”.*

N: *Świetnie. Zamieńmy się teraz w detektywów słownych. Ja podam słowo z luką, a Wy, szukając słowa z tej samej rodziny, zdecydujecie, czy wpisać „ó” czy „u”.*

Projekt: **„Odkrywcza klasa - świat w zasięgu ręki”** - interaktywne pomoce dydaktyczne oraz materiały o charakterze edukacyjnym dla klas 1-3 w zakresie nauk przyrodniczych, ścisłych oraz astronomii i astronautyki
realizowany przez Fundację „Drabina Rozwoju”
Zadanie finansowane ze środków Ministra Edukacji w ramach programu pn. „Odkrywcy”

N: Nauczyciel pisze na tablicy „kr_wka”.

N: Jak myślicie?

U: *„Ó”! Bo „krowa”!*

N: Nauczyciel pisze „gr_szka”.

N: A tutaj?

U: *„U”! Bo nie ma „groszki”. „U” się nie wymienia.*

3. Omówienie drugiej części animacji - Zagadka „RZ” i „Ż”

N: *Dobra, połowa szyfru złamana! Wróćmy do naszej animacji, żeby poznać drugą część kodu.* [6]

N: Nauczyciel wznawia animację

N: *Jaka jest zasada dla „rz”?*

U: *„Rz” wymienia się na „r”! Tak jak „morze” i „morski” albo „rowerzysta” i „rower”.*

N: *Doskonale. A co, jeśli nie możemy znaleźć wymiany na „r”? Czy „rz” ma jakichś pomocników?*

U: *Tak! Ma swoich przyjaciół!*

N: Pamiętacie tę wesołą paczkę?

Nauczyciel zapisuje na tablicy spółgłoski: p, b, t, d, k, g, ch, j, w.

N: *Po tych literach prawie zawsze piszemy „rz”. Tak jak w słowach „drzewo” lub „trzy”. A co zapamiętaliście o „ż” z kropką?*

U: *Że czasem wymienia się na „g”! Np. „książka” – „księga”.*

4. Aktywność ruchowa - „Przyjaciele RZ”

N: *Zapamiętajmy „przyjaciół RZ” przez zabawę. Wstańcie proszę. Ja będę wymieniać różne spółgłoski. Jeśli usłyszycie „przyjaciela RZ” (czyli jedną z liter z tablicy: p, b, t, d, k, g, ch, j, w) – podskakujecie wysoko. Jeśli usłyszycie inną literę (np. m, n, s, ł) – robicie przysiad.*

N: Nauczyciel przeprowadza zabawę, wymieniając litery w różnym tempie:

N: Uwaga, gotowi? P! (Uczniowie podskakują)

N: M! (Uczniowie robią przysiad)

N: T! (Uczniowie podskakują)

N: W! (Uczniowie podskakują)

N: S! (Uczniowie robią przysiad)

N: G! (Uczniowie podskakują)

5. Praca z kartami - Systematyzacja wiedzy

N: *Świetnie Wam poszło. Teraz proszę, wróćcie do ławek. Wykorzystamy nasz tajny kod w praktyce. Rozdam Wam Karty Pracy nr 1 i 2.*

N: Nauczyciel rozdaje załączniki 1 i 2. Omawia polecenia. Uczniowie pracują indywidualnie lub w parach. Nauczyciel monitoruje postępy.

6. Podsumowanie lekcji

N: Nauczyciel zbiera (lub sprawdza wspólnie z klasą) Karty Pracy 1 i 2.

N: *Czego nowego dowiedzieliście się dzisiaj? Jaki jest „tajny kod” ortografii?*

U: Uczniowie podsumowują: „ó” wymienia się na „o”, a „rz” na „r”.

N: *Doskonale. Zostaliście prawdziwymi detektywami słownymi. Na koniec mam dla Was ostatnią kartę pracy – Wasz własny słownik detektywa.*

N: Nauczyciel rozdaje Kartę Pracy nr 3. Uczniowie uzupełniają ją jako podsumowanie lekcji lub (jeśli brakuje czasu) jako zadanie domowe.

Fundacja „Drabina Rozwoju”
ul. Chmielna 2 lok.31, 00-020 Warszawa
www.drabina.org
Adres do korespondencji:
ul. Ratuszowa 11, 03-450 Warszawa

Karta Pracy 1: Detektyw Ó / U

Polecenie: Uzupełnij luki literą „ó” lub „u”. Obok, w nawiasie, napisz wyraz z rodziny, który potwierdza Twoją decyzję (jeśli zasada wymiany „ó” na „o” działa). Jeśli zasada nie działa (piszemy „u”), postaw w nawiasie kreskę.

Wzór: l_d -> lód (bo: lody)

Wzór: a_to -> auto (bo: ---)

1. m_j (bo: .....)
2. st_ł (bo: .....)
3. kr_l (bo: .....)
4. dr_t (bo: .....)
5. k_ra (bo: .....)
6. b_łka (bo: .....)
7. r_ża (bo: .....)
8. g_ra (bo: .....)
9. ż_ław (bo: .....)
10. chm_ra (bo: .....)

Projekt: **„Odkrywcza klasa - świat w zasięgu ręki”** - interaktywne pomoce dydaktyczne oraz materiały o charakterze edukacyjnym dla klas 1-3 w zakresie nauk przyrodniczych, ścisłych oraz astronomii i astronautyki
realizowany przez Fundację „Drabina Rozwoju”
Zadanie finansowane ze środków Ministra Edukacji w ramach programu pn. „Odkrywcy”

Fundacja „Drabina Rozwoju”
ul. Chmielna 2 lok.31, 00-020 Warszawa
www.drabina.org
Adres do korespondencji:
ul. Ratuszowa 11, 03-450 Warszawa

Karta Pracy 2: Detektyw RZ / Ż

Polecenie 1: Uzupełnij luki literą „rz” lub „ż”. Obok, w nawiasie, napisz wyraz z rodziny, który potwierdza Twoją decyzję (jeśli działa zasada wymiany na „r” lub „g”). Jeśli zasada nie działa, postaw kreskę.

Wzór: mo_e -> morze (bo: morski)

Wzór: wa_yć -> ważyć (bo: waga)

1. rower_ysta (bo: .....)
2. g_mot (bo: .....)
3. pienią_ek (bo: .....)
4. ka_dy (bo: .....)
5. o_eł (bo: .....)
6. leka_ (bo: .....)

Polecenie 2: Podkreśl tylko te słowa, w których „rz” piszemy dlatego, że stoi po literze - „przyjacielu” (p, b, t, d, k, g, ch, j, w).

drzewo

grzyb

morze

brzoza

trzy

krzak

orzeł

spojrzeć

towarzysz

Projekt: **„Odkrywcza klasa - świat w zasięgu ręki” -** interaktywne pomoce dydaktyczne oraz materiały o charakterze edukacyjnym dla klas 1-3 w zakresie nauk przyrodniczych, ścisłych oraz astronomii i astronautyki
realizowany przez Fundację „Drabina Rozwoju”
Zadanie finansowane ze środków Ministra Edukacji w ramach programu pn. „Odkrywcy”

Fundacja „Drabina Rozwoju”
ul. Chmielna 2 lok.31, 00-020 Warszawa
www.drabina.org
Adres do korespondencji:
ul. Ratuszowa 11, 03-450 Warszawa

Karta Pracy 3: Mój Słownik Detektywa

Polecenie: Uzupełnij tabelę, tworząc własne pary wyrazów, które pokazują wymianę liter. Bądź detektywem!

Zasada	**Słowo z "ó", "rz" lub "ż"**	**Słowo, które wyjaśnia pisownię**
Ó : O	w**ó**ł	bo: w**o**ły
Ó : O	s**ó**l	bo:
Ó : O		bo:
RZ : R	wie**rz**yć	bo: wia**r**a
RZ : R	ma**rz**ec	bo:
RZ : R		bo:
Ż : G	książ**ż**ka	bo: księ**g**a
Ż : G	odwa**ż**ny	bo:
Ż : G		bo:

Projekt: **„Odkrywcza klasa - świat w zasięgu ręki”** - interaktywne pomoce dydaktyczne oraz materiały o charakterze edukacyjnym dla klas 1-3 w zakresie nauk przyrodniczych, ścisłych oraz astronomii i astronautyki
realizowany przez Fundację „Drabina Rozwoju”
Zadanie finansowane ze środków Ministra Edukacji w ramach programu pn. „Odkrywcy”